

תכלית הישיבה בסוכה לעורר חסד נעורים: "לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה"

רחצו ר'גליכם ו'השענו ת'חת ה'עץ ראשי תיבות תור"ה, כי הסוכה כלל התורה".

אמנם עדיין צריך ביאור להבין, מהו הקשר בין מצות סוכה ובין מה שזכו ישראל לקבל את התורה. זאת ועוד, איך השתיק הקב"ה את המלאכים בטענה שירדו ואכלו אצל אברהם, וכי משום כך הם חייבים לוותר על קבלת התורה שכל כך נתאוו אליה.

המקיים מצות סוכה יחשב לו כאילו שמר כל התורה

פתח דברינו יאיר לבאר ענין זה על פי מה שייסד הפייטן האלקי (שחירת ליום ב' של סוכות ד"ה כי אקה) במעלת מצות סוכה: "וכל אשר תדיר לעשות זאת, יזכה להיאמר לו כזאת, אשרי אנוש יעשה זאת, יחשב לו כשמר כל התורה הזאת, ומי שמע כזאת, ומאת ה' היתה זאת". וכבר תמה על כך ה"בני יששכר" (תשרי מאמר י אות כה), מנין למד הפייטן שמצות סוכה שקולה כנגד כל מצוות התורה.

והנה מצינו ביאור נפלא על כך ב"תורת חיים" להגה"ק רבי אברהם חיים שור זצ"ל (עבודה זרה ג. ד"ה מצוה קלה) על פי המבואר בגמרא (ע"ז ב.): "לעתיד לבוא מביא הקב"ה ספר תורה ומניחו בחיקו ואומר, כל מי שעסק בה יבוא ויטול שכרו, מיד מתקבצים ובאים עובדי כוכבים". ומפרש בגמרא (שם ג.) כי אחרי שיוכיח הקב"ה לאומות העולם, כי רק ישראל שקיימו את התורה ראויים לקבל שכר, יאמרו אומות העולם להקב"ה:

"רבונו של עולם, תנה לנו [את התורה] מראש ונעשה. אמר להם הקב"ה, שוטים שבעולם מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, מי שלא טרח בערב שבת מהיכן יאכל בשבת, אלא אף על פי כן מצוה קלה יש לי וסוכה שמה לכו ועשו אותה... ואמאי קרי ליה מצוה קלה, משום דלית ביה חסרון כ"ס. מיד כל אחד ואחד נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו, והקב"ה מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז, וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא".

"לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו"

והנה ידוע מאמר חכמינו ז"ל, כי בזכות שהאכיל אברהם אבינו את המלאכים, דחה הקב"ה את הקטרוג של מלאכי השרת שביקשו לפגוע במשה רבינו, כאשר בא לקבל את התורה לישראל, כמבואר במדרש (שמו"ר כח-א) על הכתוב שנאמר במתן תורה (שמות יט-ג):

"ומשה עלה אל האלקים, הדא הוא דכתיב (תהלים סח-ט) עלית למרום שבית שבי... באותה שעה בקשו מלאכי השרת לפגוע במשה, עשה בו הקב"ה קלסטירין של פניו של משה דומה לאברהם, אמר להם הקב"ה, אי אתם מתביישין הימנו, לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו".

הנה כי כן מאחר שלמדנו מדברי הפייטן האלקי: "אלים כהשעין אב תחת עץ סוכה", שאברהם האכיל את המלאכים תחת עצי הסוכה, הרי מבואר שזכו ישראל לקבל את התורה בזכות מצות סוכה שקיים אברהם, והאכיל את המלאכים תחת עצי הסוכה באומרו: "והשענו תחת העץ", שהרי בזכות אכילה זו דחה הקב"ה את המלאכים באומרו: "אי אתם מתביישין הימנו, לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו".

שמחתי כמוצא שלל רב למצוא סימוכין ליסוד זה, שזכו ישראל לקבל את התורה בזכות מצות סוכה, במשנתו הטהורה של הרה"ק מראפשיץ זי"ע ב"זרע קודש" (סוכות ליל א ד"ה במדרש), והנה הדברים בלשון קדשו:

"והנה מצינו שאחז אברהם במצות סוכה, שבמצוה הזאת פירוש לנו הכתוב קיומה באברהם, כמו שפירשו חז"ל והשענו תחת העץ עצי סוכה... ולכן מצינו במדרש שכשבא משה רבינו ע"ה לקבל התורה ורצו מלאכי השרת לשרפו, וצייר הקב"ה צורתו דומה לאברהם, ואמר להם הלא אכלתם אצל זה... נמצא שקבלת כל התורה זכינו על ידי אכילה בהסוכה שהאכילם אברהם בהסוכה, ולכן

לקראת חג הסוכות זמן שמחנתנו הבא עלינו לטובה, דבר בעתו מה טוב להתבונן ולהשתעשע במה שלמדנו יסוד נפלא מדברי חכמינו ז"ל, כי בזכות אברהם אבינו שקיים מצות סוכה והושיב את המלאכים שבאו אצלו לאכול תחת עצי הסוכה, דחה הקב"ה את המלאכים שבאו לקטרוג על מתן תורה לישראל, ומזה ניתן ללמוד כי בזכות מצות סוכה זכו ישראל לקבל את התורה.

יסוד נפלא זה אנו למדים ממה שמבואר במדרש (ב"ר מח-י) על מה שאמר אברהם אבינו לשלושת המלאכים שבאו להתארח אצלו (בראשית יח-ד): "והשענו תחת העץ. אמר הקב"ה לאברהם... אתה אמרת והשענו תחת העץ, חייך שאני פורע לבניך (תהלים קה-לט) פרש ענן למסך, הרי במדבר. בארץ מנין, (ויקרא כג-מב) בסוכות תשבו שבעת ימים. לעתיד לבוא מנין, (ישעיה ד-י) וסוכה תהיה לצל יומם".

נמצינו למדים מדברי המדרש, שזכו ישראל במצות סוכה בזכות אברהם אבינו שהושיב את המלאכים תחת העץ. והנה במדרש אינו מבואר בפירוש שאברהם הושיב את המלאכים תחת עצי הסוכה, אבל כן מבואר בדברי הפייטן האלקי (יוס"ב של חג הסוכות): "אלים כהשעין אב תחת עץ סוכה". פירוש, "אלים" הם המלאכים, שהשעין "אב" הוא אברהם אבינו, "תחת עץ סוכה". הרי מבואר שאברהם הושיב את המלאכים תחת עצי הסוכה.

ונראה שהפייטן הולך לפי המבואר בגמרא (ר"ה יא.), כי שלושת המלאכים באו לבשר את אברהם ושרה על לידת יצחק בחג הסוכות, לכן הוא מפרש כי מה שאמר אברהם למלאכים: "והשענו תחת העץ", היינו שקיים מצות סוכה ואכל תחת עצי הסוכה. הנה כי כן הרווחנו להבין כוונת המדרש: "אמר הקב"ה לאברהם, אתה אמרת והשענו תחת העץ", כי קיימת מצות סוכה עוד לפני שניתנה לישראל, "חייך שאני פורע לבניך... בסוכות תשבו שבעת ימים", שבניך יזכו לקבל התורה ולקיים מצות סוכה זכר לענני הכבוד, בזכות שהקדמת לקיים מצוה זו עוד לפני שניתנה.

מדרש: "אתה אמרת והשענו תחת העץ, חייך שאני פורע לבניך... בסוכות תשבו שבעת ימים"

ביאור דברי הפייטן על מצות סוכה: "אשרי אנוש יעשה זאת יחשב לו כשמר כל התורה הזאת"

תורת חיים: הקב"ה עתיד להעמיד את כל הגוים במבחן מצות סוכה משום שהיא שקולה כנגד כל התורה

מצות סוכה שקולה כנגד כל המצוות, כי בזכות סוכה דחה הקב"ה את המלאכים שקטרגו על מתן תורה

הרי לנו דברים ברורים שיעמיד הקב"ה במבחן את אומות העולם על קיום כל מצוות התורה, על ידי שיתן להם לקיים מצות סוכה. הנה כי כן מזה למד הפייטן ששקולה מצות סוכה כנגד כל מצוות התורה. ויש לומר כי זהו הפירוש בדברי הפייטן: "וכל אשר תדיר לעשות זאת, יזכה להיאמר לו כזאת, אשרי אנוש יעשה זאת, יחשב לו כשמר כל התורה הזאת", ועל כך שואל הפייטן: "ומי שמע כזאת", ומתריך, "ומאת ה' היתה זאת", שעתיד להעמיד במבחן את אומות העולם במצות סוכה, מזה מוכח שהיא שקולה כנגד כל המצוות.

אמנם על פי מה שלמדנו מדברי המדרש, כי בזכות מצות סוכה שקיים אברהם אבינו, דחה הקב"ה את המלאכים שבאו לקטרג על מתן תורה לישראל, באומרו להם: "אי אתם מתביישין הימנו, לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו", הרי מצינו מקור נוסף מנין למד הפייטן ששקולה מצות סוכה כנגד כל המצוות, כי מאחר שזכו ישראל לקבל את התורה בזכות מצות סוכה, הרי מוכח מזה שמצות סוכה שקולה כנגד כל מצוות התורה, לכן בזכות שהקדים אברהם לקיים מצות סוכה השקולה כנגד כל מצוות התורה, זכו ישראל לקבל את כל התורה כולה.

"לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה"

בדרך זו במסילה נעלה לבאר מצות הישיבה בסוכה בדרך עבודה השווה לכל נפש, ואגב ירווח לנו להבין החוט המשולש: א. הקשר הנפלא בין מצות סוכה למה שהושיב הקב"ה את ישראל בסוכות כשיצאו מצרים. ב. מה שזכו ישראל לקבל את התורה, בזכות מצות סוכה שקיים אברהם אבינו והושיב את המלאכים תחת עצי הסוכה. ג. מה ששקולה מצות סוכה כנגד כל מצוות התורה.

נקדים מאמרו של הקב"ה שדיבר בשבחים של ישראל, שאנו מזכירים בראש השנה בתוך הפסוקים של הזכרונות, והוא יסוד הקיום של כלל ישראל והתורה, מאז היותם לעם עד סוף כל הדורות, כמו שכתוב בדברי הנביא (ירמיה ב-ב):

"הלוך וקראת באזני ירושלים לאמר, כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה. קודש ישראל לה' ראשית תבואתה, כל אוכליו יאשמו רעה תבוא אליהם נאום ה'". ופירש רש"י: "זכרתי לך. אם הייתם שבים אלי, תאוותי לרחם עליכם, כי זכרת חסד נעורייך ואהבת כלילת חופתך... ומה הוא חסד נעורייך, לכתך אחר שלוחי משה ואהרן. מארץ נושבת יצאתם למדבר, ואין צדה לדרך, כי האמנתם בי".

על ענין נפלא זה כבר רמז הקב"ה בפרשת בא ביציאת ישראל ממצרים (שמות יב-לט): "ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עוגות מצות כי לא חמץ כי גורשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה וגם צדה לא עשו להם". ופרש רש"י: "מגיד שבחן של ישראל, שלא אמרו היאך נצא למדבר בלא צדה, אלא האמינו והלכו. הוא שמפורש בקבלה, זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה, ומה שכר, מפורש אחריו קודש ישראל לה' וגו'".

הנס של קריעת ים סוף בזכות: "לכתך אחרי במדבר"

כאשר נתבונן עוד נראה, כי הנס הגדול של קריעת ים סוף שעשה הקב"ה לישראל כשהוציאם ממצרים, לא היה אלא בזכות שהיו במדרגה גדולה זו: "לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה", כמו שכתוב (שם יד-טו): "ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו". דרשו על כך במכילתא:

"כדאי היא האמונה שהאמינו בי שאקרע להם את הים, שלא אמרו למשה היאך אנו יוצאים במדבר, שאין בידינו מחיה לדרך, אלא האמינו והלכו אחרי משה. עליהם מפורש בקבלה הלוך וקראת באזני ירושלים לאמר, זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה. מה שכר נטלו על כך, קודש ישראל לה' ראשית תבואתו, כל אוכליו יאשמו רעה תבוא עליהם נאום ה'".

נפלא להבין בזה מה שהשתמשו חכמינו ז"ל בנס של קריעת ים סוף בבחינת בנין אב לכל הישועות, כמו ששינינו בגמרא (פסחים קיח.): "קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף, דכתיב (תהלים קלו-כה) ונתן לחם לכל בשר, וסמיך ליה (תהלים קלו-ג) לגוזר ים סוף לגזרים". וכן מצינו קשר בין קריעת ים סוף לזיווגו של אדם בגמרא (סוטה ב.): "וקשין לזווגן כקריעת ים סוף".

לפי האמור הביאור בזה, כי כמו שהנס של קריעת ים סוף לא היה, אלא בזכות שהלכו אחרי הקב"ה באמונה פשוטה במדבר בארץ לא זרועה, כך אדם שרוצה לזכות לפרנסה ולזיווג טוב, העצה על כך היא ללכת אחרי הקב"ה באמונה פשוטה, אפילו בזמן שהוא לא רואה עדיין את הישועה, ונדמה לו שהוא צועד בדרכי החיים במדבר בארץ לא זרועה. אך עם כל זאת יאמין באמונה שלימה שהוא הולך אחרי הקב"ה באותו מדבר, ובזכות כך יזכה לכל הישועות כמו שזכו ישראל בזכות זה לנס הגדול של קריעת ים סוף.

זכות "לכתך אחרי במדבר" זכו לקבל את התורה במדבר

ועתה בא וראה כי גם מה שזכו ישראל לקבל את התורה, והקב"ה שמר על ישראל בכל המסעות שנסעו במדבר מכל האויבים והמזיקים למיניהם, הוא בזכות שהלכו אחרי הקב"ה במדבר בארץ לא זרועה, כמו שכתוב בפרשתנו פרשת האזינו (דברים לב-ו): "ימצאהו בארץ מדבר ובתוהו ילל ישימון יסובבנהו יבוננהו יצרנהו כאישון עינו". ופירש רש"י באריכות כל פרטי הפסוק בדברים נפלאים שראוי לכל אחד מישראל לשנן אותם היטב:

"ימצאהו בארץ מדבר, אותם מצא לו נאמנים בארץ המדבר, שקיבלו עליהם תורתו ומלכותו ועולו, מה שלא עשו ישמעאל ויושבי הר שעיר, שנאמר (שם לג-ב) וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן. ובתוהו ילל ישימון, ארץ ציה ושממה מקום יללת תנינים ובנות יענה, אף שם נמשכו אחר האמונה, ולא אמרו למשה היאך נצא למדברות מקום ציה ושממה, כענין שנאמר לכתך אחרי במדבר. יסובבנהו, שם סבבם והקיפם בעננים וסבבם בדגלים לארבע רוחות, וסבבן בתחתית ההר שכפהו עליהם כגאיית. יבוננהו, שם בתורה ובנינה. יצרנהו, מנחש שרף ועקרב ומן העובדי כוכבים. כאישון עינו, הוא השחור שבעין שהמאור יוצא הימנו".

הקב"ה למטה בארץ כאשר היתה עדיין בבחינת מדבר, כן הוריד את התורה שתלך אחריו במדבר בארץ לא זרועה.

מעתה הנה מה טוב ומה נעים להבין הטעם שלא זכו ישראל לקבל את התורה, רק אחרי שהלכו אחרי הקב"ה במדבר בארץ לא זרועה, כי בכך הלכו ישראל בדרך התורה, שגם היא ירדה למטה בעולם הזה אחרי הקב"ה במדבר בארץ לא זרועה, ועל ידי שהצטרפו ישראל גם הם ללכת אחרי הקב"ה במדבר, נתחברו כל השלשה קוב"ה אורייתא וישראל, ונתקיים בהם מקרא שכתוב (קהלת ד-יב): "והחוט המשולש לא במהרה ינתק".

מצות סוכה פועל דמיון להשריש בנו ללכת אחרי הקב"ה

רחש לבי דבר טוב לבאר בזה מה ששלח הקב"ה את המלאכים אל אברהם אבינו דוקא בחג הסוכות כשקיים מצות סוכה, אשר כפי שנתבאר היה זה בגדר הכנה, שסייב הקב"ה מסבב כל הסיבות שיקבלו ישראל את התורה ולא המלאכים, כי כאשר נתבונן במצות סוכה שהיא זכר למה שהושיב הקב"ה את ישראל תחת ענני הכבוד במדבר, נשכיל להבין שהוא זכר למדרגתם הגדולה שהלכו אחרי הקב"ה במדבר בארץ לא זרועה.

לכן הכניסם הקב"ה תחת כנפי השכינה והקיפם בענני הכבוד, אשר סללו לפנייהם את הדרך במדבר, כמו שכתוב (שמות יג-כא): "וה' הולך לפנייהם יומם בעמוד ענן וללילה בעמוד אש להאיר להם ללכת יומם ולילה". ולזכר זה נתן לנו הקב"ה מצות סוכה, כדי שישב אדם בצל דמהימנותא בצלו של הקב"ה, כי קיום מצות סוכה הוא בבחינת פועל דמיון, להשריש בכל אחד מישראל הכח הנפלא שהיה לישראל כשיצאו ממצרים, שנוכל גם אנו ללכת בכל ימות השנה אחרי הקב"ה במדבר בארץ לא זרועה באמונה פשוטה וטהורה.

על פי האמור יומתק להבין מה שקבעו חכמינו ז"ל מיד אחרי חג הסוכות "שמחת תורה", שאנו שמחים בתורה וכל אחד עולה לתורה, כי רק אחרי שקיימנו מצות סוכה ללכת מביתנו החוצה לחסות בצלו של הקב"ה, כדי לעשות בכך פועל דמיון שנזכה לעבוד את ה' במדרגה גדולה זו: "לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה", אנו ראוים לקבל את התורה בבחינת: "הוי גולה למקום תורה", ולשמוח בשמחת התורה שגם היא הלכה אחרי הקב"ה במדבר בארץ לא זרועה, ובכך אנו מתקשרים בחוט המשולש: "קוב"ה אורייתא וישראל".

תכלית הישיבה בסוכה להשריש בנו הבחינה:
"זכרתי לך חסד נעורייך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה"

"הוי גולה למקום תורה", גם התורה גלתה ממכון שבתה בשמים ללכת אחרי הקב"ה בארץ לא זרועה

כ"ק מרן השר שלום מבעלזא זי"ע: המלאכים באו לאברהם לקבל ממנו שמירה שלא ישקעו בטומאת עולם הזה

ביאור המדרש: "אי אתם מתביישיין הימנו, לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו", תחת עצי הסוכה

היצר הרע שבקרבו יתקוטט הגוף תמיד עם הנפש האלקית עד שיחטיא את האדם. מה עשה הקב"ה, "נטל אמת" היא התורה הקדושה והשליכה "לארץ", לרמוז שהוא עתיד לתת את התורה בארץ לישראל שיעסקו בה, ובכך יש תרופה כנגד היצר כמבואר בגמרא (קידושין ל:): שהקב"ה אומר: "בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו".

יומתק לבאר ענין זה ביתר שאת על פי מה ששנינו במשנה (אבות פ"ב מ"ד): "אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו". לכן כאשר קטרגה אמת שהיא התורה על האדם שאינו ראוי להיבאר: "נטל אמת והשליכו לארץ", כדי שתדון את האדם לפי מקומו למטה בארץ שיש שם יצר הרע, וכאשר תהיה שם ותראה את כל הניסיונות הקשים והנוראים של בני אדם, תוכל להבין כי ראוי לברוא את האדם, שתפקידו בקודש להילחם מלחמת חורמה כנגד היצר הרע, ואפילו אם יפול ח"ו בידו יש לו תיקון בתשובה.

ויש להוסיף נקודה נפלאה על פי המבואר במדרש תנחומא (פרשת נשא סימן טז), כי בשעת בריאת העולם השרה הקב"ה את שכינתו בארץ, אלא שאחרי חטא אדם הראשון בעץ הדעת סילק הקב"ה את שכינתו. הרי מבואר כי בשעת הבריאה ירד הקב"ה ממכון שבתו בשמים, כדי להשרות שכינתו למטה בארץ שהיתה בבחינת מדבר לפני שקיבלו ישראל את התורה, כמו שדרשו במדרש (במדב"ר ב-ו): מקרא שכתוב: "ימצאהו בארץ מדבר וגו'... מדבר היה העולם עד שלא יצאו ישראל ממצרים, ובתוהו ילל ישימון, תוהו ולילה היה העולם עד שלא יצאו ישראל ממצרים".

והנה ידוע מאמר הזוהר הקדוש (פרשת אחרי עג): "ג' דרגין אינון מתקשרין דא בדא, קוב"ה אורייתא וישראל", פירוש, ג' מדרגות מתקשרות זו בזו, הקב"ה התורה וישראל. הנה כי כן ירווח לנו להבין ביתר שאת מה שהשליך הקב"ה את האמת שהיא התורה ארצה, כי כמו שירד

ונראה לבאר ביתר עמקות הקשר בין קבלת התורה להליכתם של ישראל אחרי הקב"ה במדבר, בהקדם לבאר מה ששנינו במשנה (אבות פ"ד מ"ד): "הוי גולה למקום תורה". נקדים מה שמצינו במדרש וויכוח שהיה בין מלאכי השרת עם הקב"ה על בריאת האדם (ב"ר ח-ה):

"אמר רבי סימון, בשעה שבא הקב"ה לבראות את אדם הראשון, נעשו מלאכי השרת כיתים כיתים וחבורות חבורות, מהם אומרים אל יבא ומהם אומרים יבא, הדא הוא דכתיב (תהלים פה-יא) חסד ואמת נפגשו צדק ושלוש נשקו. חסד אומר יבא שהוא גומל חסדים, ואמת אומר אל יבא שכולו שקרים, צדק אומר יבא שהוא עושה צדקות, שלום אומר אל יבא דכוליה קטטא [שכולו מריבות]. מה עשה הקב"ה, נטל אמת והשליכו לארץ, הדא הוא דכתיב (דניאל ח-יב) ותשלך אמת ארצה".

ותמהו המפרשים, הלא בבריאת האדם אמר הקב"ה (בראשית א-כו): "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו", ופירש רש"י: "ענוותנותו של הקב"ה למדנו מכאן... שיהא הגדול נמלך ונוטל רשות מן הקטן". הנה כי כן למה השליך הקב"ה את האמת ארצה, הלא בסך הכל הביעה את דעתה על מה שנשאלה האם לברוא את האדם.

אמת היא התורה שנתן הקב"ה לישראל בארץ

ונראה ללמוד יישוב נפלא על כך מדבריו הבהירים של ה"יפה תואר" על המדרש, שביאר הטעם שהשליך הקב"ה את האמת ארצה, ולא השליך את השלום שגם הוא אמר: "אל יבא דכוליה קטטא" - שכולו מחלוקות, על פי מה שמצינו כי התורה נקראת "אמת", כמו שתיקנו לברך (אחרי העליה לתורה): "אשר נתן לנו תורת אמת". וכן אנו אומרים בתפלה (ובא לציון גואל): "ונתן לנו תורת אמת".

והנה מלאכי "שלום" שאמרו שאין ראוי לברוא אדם שכולו קטטות, התכוונו לומר בכך כי מצד

כדי לבקש ממנו שמירה שלא יתקלקלו בטומאת עולם הזה. וזהו שאמר להם אברהם (בראשית יח-ה): "ואקחה פת לחם", אני בעצמי אכין לכם פת לחם בקדושה ובטהרה, "וסעדו לבכם", שעל ידי שתאכלו מסעודה זו תזכו לשמירה, "אחר תעבורו", אחר כך תוכלו לעבור בעולם הזה בלי שום פחד, "כי על כן עברתם על עבדכם", כדי שאשפיע לכם קדושה לשמור עליכם שלא תתגשמו עכדה"ק.

לפי האמור יש להוסיף על דברות קדשו, כי מטעם זה הושיב אותם אברהם אבינו בתוך הסוכה בצלא דמהימנותא, שהיא שמירה נפלאה כנגד כוחות הטומאה, כמבואר בזוהר הקדוש ברעיא מהימנא (פרשת אמור ק): "כיון דיתבו בסוכות הא אשתזיבו מן מקטורגא וקוב"ה חדי בניו". פירוש, כיון שיושבים ישראל בסוכות הם ניצולים מן המקטורג והקב"ה שמח עם בניו. וכן מבואר ברעיא מהימנא (פרשת פנחס רנו): "שכינתא דאיהי סוכה אגינה עלייהו ופרישת גדפאה עלייהו כאמא על בנין". פירוש, השכינה שהיא סוכה מגינה על ישראל ופורשת כנפיה עליהם כאמא על בניה.

הנה כי כן ירווח לנו להבין הטעם ששלח הקב"ה את המלאכים אל אברהם בחג הסוכות, כי ביושבם תחת הסוכה שהיא רמז על מה שעתידים ישראל ללכת בדרכו של אברהם אחרי הקב"ה במדבר בארץ לא זרועה, השכילו להבין קדושתם הגדולה של ישראל, שלמרות כל הניסיונות הקשים שיש להם בעולם הזה, הרי הם הולכים אחרי הקב"ה באמונה פשוטה, לכן ראויים הם לקבל את התורה שגם היא הלכה אחרי הקב"ה במדבר בארץ לא זרועה.

וזהו שהשיב הקב"ה למלאכי השרת: "אי אתם מתביישין הימנו, לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו". כלומר כשירדתם ואכלתם אצל אברהם תחת עצי הסוכה, ראיתם הכח הנפלא שהשריש בכל ישראל ללכת אחרי הקב"ה במדבר בארץ לא זרועה, לכן ראויים הם לקבל את התורה, אבל אתם שאין לכם את כל הניסיונות הללו כי אתם חיים בעולם המלאכים שאין שם גלות והסתר פנים, איך אתם רוצים לקבל את התורה.

מעתה יאירו עינינו להבין דברי הפייטן האלקי, ששקולה מצות סוכה כנגד כל המצוות שבתורה, כי מאחר שהשיבה בסוכה היא זכר למה שהושיב הקב"ה את ישראל תחת ענני הכבוד, בזכות שהלכו אחרי הקב"ה במדבר, אשר כפי המבואר זכו ישראל לקבל את התורה בזכות הליכה זו שהלכו אחרי הקב"ה, לכן מצות סוכה המשרישה בנו ללכת אחרי הקב"ה שקולה כנגד כל התורה כולה.

ופריו מתוק לחכי, ובעי בר נש לאחזאה גרמיה דיתבי תחות צלא דמהימנותא. פירוש, צריך אדם לראות עצמו כאילו הוא יושב בצל האמונה.

לפי זה מבאר ה"ישמח ישראל" ענין הגזירה שוה חג הסוכות מחג המצות: "דנודע דברי הזוהר הקדוש דמצה היא מיכלא דמהימנותא וסוכה היא צלא דמהימנותא, והחילוק הוא בסוכות מקיף אותו האמונה מבחוץ, ומצה היא נבלעת באבריו". פירוש, בשניהם נמשך על האדם אור האמונה, אלא שבאכילת מצה שנכנסת בתוך האדם נמשכת האמונה בתוך האדם, ובסוכה שאדם יושב בה מוקף בתוך הסוכה נמשכת האמונה על גופו מבחוץ.

וזהו הטעם שעיקר המצוה הוא לאכול מצה בלילה הראשון של פסח, וכן בסוכות עיקר המצוה הוא לאכול בסוכה בלילה הראשון, כי היות שהמצוה והסוכה תכליתם להמשיך על האדם אור האמונה, ועיקר האמונה הוא כשהאדם נמצא במצב של הסתר פנים בבחינת חשכת הלילה, כלשון הכתוב (תהלים צב ג): "להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות", על כן המצוה היא דוקא בלילה עכדה"ק.

לפי דרכנו יש להוסיף, שהרי אכילת המצוה היא רמז שלא הספיק בצקם להחמיץ, כי לא יכלו להתמהמה וגם צדה לא עשו להם, אשר כפי שכבר הבאנו מה שפירש רש"י שעל כך שבחם הקב"ה: "זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה". ולפי מה שנתבאר הרי גם הישיבה בסוכה רומזת על כך, שהלכו אחרי הקב"ה במדבר ולכן הושיבם הקב"ה תחת ענני הכבוד, נמצא כי הגזירה שוה חג הסוכות מחג הפסח, הוא כדי להשריש בקרבנו אור האמונה מבפנים ומבחוץ, ללכת אחרי הקב"ה באמונה פשוטה.

המלאכים באו אצל אברהם לקבל ממנו שמירה

בדרך המלך נלך לבאר בזה מה ששלח הקב"ה את המלאכים לאברהם בחג הסוכות, כדי לעשות בכך הכנה שלא יוכלו לקטרג על ישראל בשעת מתן תורה. נקדים מה שביאר כ"ק מרן השר שלום מבעלזא זי"ע ב"מדבר קדש" (פרשת וירא) הטעם ששלח הקב"ה את המלאכים אל אברהם אבינו, על פי המבואר בזוהר הקדוש (פרשת בלק רח), כי המלאכים כשירודים למטה בעולם הזה יש להם פחד גדול, שלא יתגשמו ויתקלקלו בטומאה הגדולה שיש בעולם הזה.

לכן שלח הקב"ה את המלאכים אל אברהם אבינו, שהצליח לעמוד בקדושתו כנגד כל כוחות הטומאה,

הנה מה טוב ומה נעים להבין בזה מה שהקדים אברהם אבינו לקיים מצות סוכה, וסלל בכך את הדרך לכל ישראל שגם יזכו למצות סוכה בזכותו, כי כאשר נתבונן נראה שכלל ישראל ירשו מעלה נשגבה זו: "לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה" מאברהם אבינו שהתנסה בעשרה ניסיונות, ואחד מהם היה מה שאמר לו הקב"ה (בראשית יב-א): "לך לך מארץ וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך".

וזהו שמעיד עליו הכתוב (שם ד): "וילך אברם כאשר דיבר אליו ה'", שהאמין בה' ללכת אחריו בארץ לא זרועה בלי שום פניות. ואחר כך כאשר היה רעב בארץ והיה צריך לרדת למצרים, לא הררה אחרי מדותיו של הקב"ה, אלא המשיך להאמין באמונה שלימה שיקיים הקב"ה את הבטחתו. ובכך סלל את הדרך לכל ישראל, כמו שהבטיח לו הקב"ה: "ואעשך לגוי גדול", שגם הם ילכו בדרכך ללכת אחרי הקב"ה במדבר בארץ לא זרועה.

לכן דוקא לאברהם אבינו נאה לקיים מצות סוכה, אשר כפי שנתבאר תכליתה להשריש בישראל המדרגה הגדולה, לעזוב את הבית כדי ללכת אחרי הקב"ה במדבר בארץ לא זרועה, ובזכותו הבטיח הקב"ה לתת מצות סוכה לכל ישראל: "אתה אמרת והשענו תחת העץ, חייך שאני פורע לבניך... בסוכות תשבו שבעת ימים", כדי שגם הם יזכו למדרגה גדולה זו ללכת תמיד אחרי הקב"ה אפילו בארץ לא זרועה.

"צלא דמהימנותא" לעומת "מיכלא דמהימנותא"

חשבתי דרכי לבאר בזה מה ששינוי בגמרא (סוכה כז), כי בלילה הראשון של חג הסוכות יש חובה לאכול סעודה בתוך הסוכה, אבל בשאר הימים אין חובה, אלא אם הוא רוצה לאכול אסור לו לאכול מחוץ לסוכה. ומפרש בגמרא שאנו למדים ענין זה מגזירה שוה ט"ו ט"ז מחג המצות: "נאמר כאן [בחג הסוכות (במדבר כט-ב)] חמשה עשר ונאמר (שם כח-יז) חמשה עשר בחג המצות, מה להלן לילה הראשון חובה מכאן ואילך רשות, אף כאן לילה הראשון חובה מכאן ואילך רשות".

ומבאר ה"ישמח ישראל" (סוכות אות ה) הטעם שהשווה הקב"ה בין מצות אכילת מצה למצות האכילה בסוכה, כי אכילת המצה מכונה בזוהר הקדוש (פרשת תצוה קפג): "רזא דמהימנותא", פירוש סוד האמונה, והישיבה בסוכה מכונה בזוהר הקדוש (פרשת אמור קג) ישיבה בצלא דמהימנותא, ובלשון קדשו: "כתיב (שיר השירים ג-ג) בצלו חמדתי וישבתי

לרפואה השלימה של האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני שתחי' - נדבת משפחת מהדב ה"ו -

לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com